

**Commentariorum ac disputationum, in tertiam partem divi
Thomae tomi quinque**

Priorum vigintisex Quaestionum eius Partis expositionem complectens

Suárez, Francisco

[Köln], 1617

Sectio tertia. Vtrum omnis actus intelligendi animæ Christi fuerit verus,
certus, & euidens.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93775](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93775)

similes hæreticos ibidem refert, quos variis Patrum testimoniis confutat, & ex his, quæ in discursu sequentium questionum dicemus, sufficienter confutabuntur à nobis. Nunc breuiter dico, ex communi doctrina Theologorum in 3. distinct. 14. Christum à primo instanti conceptionis suæ vltim fuisse ratione, & habuisse actus intelligendi. Hæc est aperta sententia August. lib. 2. de peccat. merit. cap. 29. & iuxta illam intelligenda sunt, quæ idem tractauerat, lib. cap. 37. idem docet Ansel. lib. 2. Cur Deus hom. cap. 13. Probat ex illo Ierem. 31. *Mulier circumdabis virum, id est, Virgo Christum, qui vir dicitur, non ætate, sed sapientia: vt ibi Hieronony. & alij Patres exponunt, & eleganter Bernard. homil. 2. in Missus est: deinde ex illo, Ioan. 1. Vidimus gloriam eius gloriam quasi vnigeniti à Patre, plenum gratia, & veritatis, id est, scientiæ, vt August. & alij exponunt sicut ergo à primo instanti conceptionis fuit Vnigenitus à Patre, ita etiam fuit plenus scientiæ, ita enim decebat tantæ personæ dignitatem, vt in simili argumentatur August. 15. de Trinitat. cap. 26. & indicat Cypr. lib. de Cardinalib. Christ. operib. capitul. de Natiuit. Christi. & melius Anselm. lib. 2. Cur Deus ho. cap. 13. Ex quibus confirmatur: nam Verbum in natura nostra, eas tantum imperfectiones assumpsit, quæ ita sunt connaturales naturæ nostræ mortali, vt possent etiam ad nostram redemptionem conducere: at vero carentia actus intelligendi, seu vltus rationis, nihil nobis prodesse poterat, non ergo assumpsit hanc imperfectionem: sed veritas hæc magis ex sequentibus disputationibus constabit, & explicabitur. Sed obici potest contra hoc, illud Isai. 8. *Antequam sciat puer vocare Patrem, &c.* cuius proprius sensus esse videtur, antequam habeat vltum rationis, cui consonat illud Luc. 2. *Proficiebat sapientia.* Respondetur, Hieronymum ita exponere primum locum, *Antequam sciat vocare Patrem*, id est, antequam fiat homo, & habeat Patrem, quem vocare possit. Ambros. vero lib. de incarnat. cap. 7. & August. serm. 32. de tem. exponunt, *Antequam sciat*, id est, antequam propter infantiam possit vocare Patrem. Exponi etiam potest de scientia experimentalis, sicut testimonium Lucæ, de quo quæst. 12.*

SECTIO III.

Verum omnis actus intelligendi animæ Christi fuerit verus, certus, & euidentis.

Nonnulli antiqui hæretici docuerunt, habuisse animam Christi cognitionem creatam admittam ignorantiam, atque adeo ex aliqua parte incertam, & euidentem. Ita sensisse Gnosticos, colligitur ex Iren. 1. contra hæres. cap. 16. de Arianis idem indicat Ambros. 5. lib. de fid. cap. 7. & idem docuit Themistius quidam, à quo Themistiani, vt refert Sophronius in epist. quæ habetur VI. Synod. act. 11. & Liberatus in Breuiario, cap. 19. Idem denique Agnoitæ, vt refert Gregor. li. 2. regist. cap. 42. & Isidor. lib. 8. Etymolog. cap. 5.

Fundamenta horum errorum sunt quædam loca Scripturæ, quæ in sequentibus questionibus à nobis explicanda sunt.

Suppono ergo in intellectu animæ Christi fuisse actus, tum naturales, tum etiam supernaturales. Hoc ex sequentibus questionibus suis constabit, nunc breuiter explicatur, quia in Christo fuit perfecta natura humana cum omnibus suis proprietatibus naturalibus, vt Concilia definiant, ergo habuit suos actus naturales, nam licet hi actus non sint ad modum proprietatum manantium à natura, sed pendere possint ex voluntate operantis, tamen sunt proprietates seu perfectiones maxime consentaneæ ipsi naturæ, quibus privari non debet natura omni ex parte perfecta: quin potius seruato naturali ordine impossibile est, vt homo vtens sensibus non in-

terdum eliciat aliquem actum naturalem intellectus: vnde, vt anima Christi caruisset, vel suspenderet omnem huiusmodi actum, oportuisset præternaturali, & miraculoso modo hoc facere: quod tamen sine fructu, & sine causa fieret, quia neque ad perfectionem eius, neque ad vtilitatem nostram conferbat. Vnde cenfeo hanc partem certam esse de fide eamque colligo ex definitionibus Conciliorum supra citatis, & ex alijs, quibus tradunt esse in Christo duas operationes, & ex modo, quo Scriptura de Christo loquitur, vt de homine sentiente, & intelligente naturali modo.

Alter pars de actu supernaturali, etiam est de fide, quia si de fide certum est in alijs iustis, & beatis esse supernaturalem cognitionem, multo magis de anima Christi, de qua infra ostendemus esse beatam & cognoscere omnia diuina mysteria, quæ non nisi supernaturaliter cognosci possunt.

Dices. Quamuis hæc cognitio alijs sit supernaturalis, tamē animæ Christi erit naturalis propter vnionem. Respondetur, si sit sensus ipsum actum in se esse naturalem, vel animam vnitam non indigere altiori lumine, & auxilio ad illum eliciendum, quam ad alios actus naturales, falsum omnino est: quia sicut vnio non immutat, nec confundit naturas, ita nec proprietates earum, neque ipsa vnio per se formaliter dat vires ad operandum, vt supra disputat. 18. late dictum est: si vero sit sensus, illum actum esse connaturalem animæ vnite, quia ratione vnionis debita est illi tam perfecta cognitio, verum est quidem: non tamen est contra id, quod dicimus, loquimur enim de ipsa actibus secundum se, sicut habere dicitur anima Christi amore Dei naturalis, & supernaturalis, quamuis vtique possit dici aliquo modo connaturalis animæ vnite, & hoc exemplum confirmat positionem factam.

Dico primò. Omnis actus supernaturalis, qui fuit in intellectu animæ Christi, est verus, certus, & euidentis. Hæc conclusio est omnino certa, nam primum de ratione omnis actus intellectualis supernaturalis est, vt sit verus quia cum huiusmodi actus sit ex speciali Dei reuelatione & influxu, non potest non esse verus, quia si falsus esset, eius falsitas in Deum rediret. Quod explicatur, & confirmatur, quia vel talis actus est euidentis, vel obscurus, si euidentis, hoc ipso necessario est verus, si obscurus, & supernaturalis, necessario est actus fidei infuse, cui non potest subesse falsum. Denique rationes omnes, quibus hoc solet probari de actu fidei infuse, euidentius procedunt de omni actu supernaturalis cognitionis. Ex his vero plane efficitur, omnem huiusmodi actum debere esse certum, ostensum est enim necessario esse infallibilem, certitudo autem ibi est, vbi non potest esse falsitas. Quod vere etiam euidentis sit, facile declaratur, suppositis ijs, quæ dicta sunt quæst. 7. ostendimus enim ibi nunquam fuisse fidem infusam in anima Christi, quia non fuit capax cognitionis obscuræ, ergo.

Dico secundò. Omnis actus naturalis intellectus Christi fuit etiam verus, certus, & euidentis. Hæc conclusio etiam colligitur ex communi doctrina Theologorum in 3. distinct. 14. & 17. & ex D. Thom. infra, questio. 15. artic. 3. & est omnino certa, Scriptura enim sacra ita loquitur de Christo, sicut de homine habente infallibilem auctoritatem, qui in ijs, quæ loquebatur, decipere alios non potuit, & consequenter neque ipse decipi: & in hoc fundatur maxima certitudo nostræ fidei, ergo omne iudicium, quod dicitur fuit in anima Christi, fuit verum, & infallibile atque adeo certum, & euidentis: quia in actibus naturalibus certa veritas, & infallibilitas assensus fundatur in euidentia, nec potest dari actus obscurus omni ex parte, verus, & certus, hoc enim est proprium fidei infuse. Et confirmatur, quia error, seu falsus assensus est magna imperfectio, quæ per se vtilitatem afferre

afferre non posset ad nostram redemptionem, quin
potius posset obelle, valde enim imminueret loquē-
tis Christi auctoritatem: ergo non assumpti Verbum
talem imperfectionem, neque eius maiestatem, aut
dignitatem decebat, ut illam assumeret. Confirma-
tur tandem, quia omne iudicium, etiam naturale,
quod est in intellectu beati, est verum, & infallibile,
multo ergo magis in intellectu Christi, qui non so-
lum beatus erat, sed etiam Deus.

Inintel- Sequitur primo, non fuisse in intellectu Christi
lecta Chri- actum opinionis, vel huius humane de se fallibilis
sti nullius quia his actibus potest subesse falsum, vnde illos
actus opi- exerceret, potuisset interdum habere actum falsum,
nionis. Item hi actus sunt de se incerti, actus autem incertus
non habuit locum in Christo, vi dictum est, quia in-
certum includit dubium, seu formidinem de
veritate iudicii, & ideo, qui assensum incertum ha-
beret, ex vi illius exponit se periculo falsitatis.

1. Obiatio. Sequitur secundo, omnem actum intellectus Christi fuisse aliquo modo actum scientiæ, quia generali quadam ratione omnis actus evidens, actus scientiæ dicitur; & propter hanc fortasse causam D. Thom. hic, & alij Theologi, solum sub nomine scientiæ agunt de cognitione creata intellectus Christi.

Sed contra primo, quia Christus per intellectum creatum multa ignorauit, ergo eadem ratione potuit in multis errare; quia non est maior ratio de ignorantia priuationis, quā prauæ dispositionis. Antecedens patet ex Damasc. lib. 3. de fid. cap. 21. dicente, Verbum a se suspensū naturam ignorantem, & Ambros. 2. de fid. videtur tribuere Christo dubitationem ex

Matth. 26. ignorantia profectam propter verba illa Matth. 26.
Augu. Pater, si possibile est, transeat a me calix iste, & idem si
sim. 25. gnificat Augu. exponens verba illa Plal. 21. *Quare*
non dereliquisti, &c. Et confirmatur primo, quia opor-
tuit Christum per omnia fratribus assimilari, ad Hebr. 2.
Hebr. 2. Pro similitudine abq. peccato, ad Hebr. 4. Sed error nō
et. peccatum, ergo, Et confirmatur secundo, quia er-
ror intellectus sepe nascitur ex errore in sensu, sed
in sensibus Christi sepe potuit esse deceptio: nam in-
terdum a longe potuit res apparere minor, quam er-
at, vel aliquid simile.

Ad argumentum respondetur in primis, non esse eandem rationem de ignorantia privationis, & de errore, quia hæc multo maior imperfectio est, magis contraria perfectioni virtutis & infallibili auctoritati, quæ in Christo esse debuit. Secundo dicitur, antecedens, proprie & in rigore loquendo, esse falsum, quia Christi anima nihil eorum nesciuit, quæ in aliqua temporis differentia existētiam habuerunt, & quamvis demus, ex rebus, quæ in sola diuina potentia continentur, & ab ea fieri possunt, aliquas non cognouisse, de quo infra dicetur, tamen illa caren-

scientiæ nō potest dici vera ignorā-
tia non significat quamcunque ne-
gationis, sed priuationem illius sciē-
deberet, iuxta conditionem, vel sta-

itaque inueni debet etiam in conditione, verum
propria nature, vt nō dicitur homo ignorans,
eo quod careat scientia angelica, cognoscere autem
omnia possibilis fortasse nō pertinet ad statum, vel
conditionem intellectus creati, & ita Christus nihil
eorum nesciuit, seu ignorauit, quæ oportuit scire,
considerata dignitate personæ, conditione nature,
& ratione status seu officij, & ita simpliciter loquē-

11an. 1.
 Coloff. 2.

dat, Christum ibi locutum esse in persona suorum membrorum.

Ad primam confirmationem respondetur oportuisse Christum esse similem hominibus peccatoribus in natura passibili, & mortali; & hanc esse Pauli intentionem: non tamē de cuius illum fieri similem in culpa, vel in alijs defectibus, quia ita sunt cū culpa coniuncti vt ad medendum illi prodesse nō possint: & huiusmodi est error, & ideo nullo modo potuit esse, neque expedire, neque decens, vt illum assumeret: vnde Paulus nunquam dixit oportuisse vt Christus esset nobis similis in omnibus præter peccatum: alias etiam in modo naturæ, & in alijs rebus omnibus debuisset esse similis: sed prius dixit debuisse, *Per omnia fratribus assimilari*, vt misericors fieret, &c. Itaque in ijs, quæ conferebant ad opus nostræ redemptionis, quò factus est nobis misericors, oportuit, vt nobis esset similis, in alio verò loco solum dicit fuisse *tentatum per omnia*, absq; vllo peccato.

Ad secundam confirmationem respondetur, primum non recte inferre quia Christus per sapientiam intellectus prænire poterat, & corrigere sensum ne saltem intellectui deceptionem pareret. Deinde negatur etiam minor, quia licet deceptio sensus minor esset imperfectio: potuit tamē intellectus Dominus, sua diuina virtute, ita confortare sensum, vt semper viderent, seu apprehenderent res, prout verē sunt, siue prope essent, siue distantes, & siue hoc, siue illo modo applicarentur.

Alij addunt etiam per superiorem rationem potiusse præueniri sensus, ne deciperentur. Sed non placet, quia sola ratio superior non poterat præuenire, ne obiectum immutaret sensum modo sibi proportionato. Unde neque etiam potuit præuenire, ne sensus sentiret, & apprehenderet, iuxta qualitatem speciei ab obiecto receptæ, & ideo quamuis ratio per superiorem scientiam possit præueniri, ne ipsa sequatur apparentem cognitionem sensus, non tamen, ne sensus ipse ita modo apprehendat obiectum, & ideo oportuit hoc fieri alia superiori virtute, & potestate.

Sed contra secundo, quia Christus Dominus intelligebat omnes rationes probabiles omnium opinionum, & credebatur hominibus, quibuslibet aliquarabant, ergo poterat habere assensus opinionis, & fidei humane, qui sunt in certis. Confirmatur primo, quia huiusmodi actus sunt cōnaturales homini: Sed Christus assumptus naturam cum omnibus proprietatibus, aliis neque potuisset per discursum cognoscere, quia hic modus est imperfectus. Præsertim, quia licet ita assentiret, posset vitare periculum falsitatis, ita per superiorem aliquam scientiam dirigendo hæc iudicia, ut nunquam nisi in vera materia verarentur.

Respondetur, Christum euidenter semper cognovisse res omnes, quæ vel ab hominibus narrari poterant, vel rationibus probabilibus confirmari: et ita nunquam utebatur testimonio humano ad assentiendum, sed per suam evidentiam iudicabat de vniuërsali quæ testimonio, per rationes autem probabiles, non iudicabat de veritate, sed tantum de singulari opinione probabilitate, de qua euidentiā habere poterat.

Ad confirmationem respondetur, oportuisse quidem, vt intellectus Christi haberet actus sibi con- naturales, non tamen omnes, præsertim illos, qui magnam imperfectionem includunt, vt sunt isti actus obscuri, & incerti, quia (vt dictum est) ha- bere hos actus; neque suæ naturæ perfectionem, neque nobis vtilitatem afferret. Quod ita etiam declarat, quia in voluntate nullum actum ha- buit Christus, qui non sit actus virtutis ipsius vo- luntatis, ergo neque in intellectu habuit actus, nisi virtutis intellectualis; fides autem humana & opi-

Mm 3 hio

nio non sunt intellectuales virtutes, & ideo neque A
sancti Angeli, neque beati, huiusmodi actus exer-
cent.

Vnde ad ultimam confirmationem respondetur,
potuisse quidem Christum modo ibi indicato vita-
re omnem assensum falsum, etiam si huiusmodi as-
sensus praeferre vellent: tamen non propter solam
falsitatem vitandam non decuit illos exercere, sed
etiam quia ex vi obiecti formae incerti sunt, & fal-
sitati expositi, & ideo ad perfectionem intellectus
non pertinent. Non deerunt etiam, qui dicant, non
potuisse villo modo habere hos actus, supposita eu-
identi cognitione, quam de eisdem rebus aliunde
habebar. Sed quam verum hoc sit, alibi est dispu-
tandum.

Dubium.

Sed queres ultimum, an, saltem de potentia ablo-
luta, posset Verbum in humanitate assumere, vel
permittere falsum assensum, vel erronem. Qui-
busdam enim ita videtur, nec sine probabili conie-
ctura: posset enim Verbum assumere humanam na-
turam, nullum donum, vel speciale auxilium intel-
lectus illi praebeo, quo posito ille homo non pos-
set certius, aut verius iudicare de rebus, quam pos-
set purus homo cum eodem ingenio, & eisdem sen-
sibus, ut supra disput. 18. demonstratum est, posset
ergo decipi, sicut purus homo. Primum antecedens
probat, quia illud neque physicam repugnantiam
involuit, neque est contra aliquam moralem virtu-
tem, neque contra sapientiam, aut aliud attributum
ipsius Dei, ut Deus est: sicut ergo non repugnat, Deum
in assumpta natura mori, ita neque errare, neque fal-
sum materialiter proferre, hoc enim nec peccatum
esset, & ideo neque esset contra diuinam bonitatem,
quia Deus non velle tale materiale mendacium, vel
errorem, sed tantum permitteret: neque etiam esset
contra veritatem, vel auctoritatem Dei, quia ille ho-
mo tunc non sentiret, nec loqueretur auctoritate di-
uina, sed humana.

Responsio.

Difficile quidem est, implicationem contradictionis
in hoc ostendere: nihilominus tamen non pos-
sum ita de Christo, seu Deo homine, sentire, ut exi-
stimem potuisse, vel in intellectum eius cadere erro-
rem, vel in sermonem mendacium, etiam mate-
riale, & sine culpa: quae videtur esse sententia Anselmi,
lib. 2. Cur Deus homo, cap. 13. Et potest suaderi
primo, quia licet hoc nude consideratum in ordine
ad solam potentiam quasi physicam non videatur
contradictionem involuere, consideratum tamen
in ordine ad potentiam coniunctam diuinæ sapien-
tiae, & prudentiae, videtur sanè repugnare. Quia ad
prudentem providentiam rationalis personae perti-
net, non admittere falsitatem, & deceptionem in pro-
pria natura, quando facile praeueniri, & cauere po-
test, per unionem autem facta est humanitas vere ac
propriè natura Verbi Dei; & Verbum, quod est per-
sona illius naturae, potest illam ita dirigere & guber-
nare, ut nunquam decipiatur. ergo. Secundo quia
in errore aut falsitate nulla potest esse ratio boni ho-
nesti, neque ad illud potest conferre: sed Deus non
potest in propria natura admittere, nisi quod hone-
stum est, vel ad honestum confert: qua ratione uti-
tur Anselmus supra. Tercio, quia talis error, si esset
possibilis in diuina persona ratione assumptae natu-
rae, multum diminueret auctoritatem talis personae,
per assumptam naturam loquentis. Si enim ex hoc
solum, quod is, qui loquitur, est persona diuina, non
intrinsecè sequitur, ipsum nec decipi posse, nec de-
cipere, etiam sine peccato, fere non haberet Deus
homo maiorem auctoritatem in loquendo, quam
homo purus, quia uterque decipi posset, nisi ex di-
uina relatione loqueretur, & uterque posset illa ca-
rere, & decipi, etiam sine culpa, existimando verum
esse, quod non est, seu à Deo reuelari, quod vera re-
uelatione ostensum non est: Consequens autem vi-
detur valde absurdum.

Christus de
potest er-
tam ablo-
luta falsi,
errare ve
non potuit.

Anselm.

Virum in anima Christi fuerint habitus intelle-
ctuales.

Hæc quaestio ex dictis facile defini potest, nam
ex actibus facile est habitus colligere: sicut er-
go actum in naturalem, & supernaturalem distinxi-
mus, ita pari ratione potest distinguui habitus.

Dico ergo primo, in Christi intellectu fuisse ha-
bitus naturales. Hæc conclusio certa est apud Theo-
logos, in 3. distinct. 14. & patet etiam ex dicendis
disputatione sequenti, & infra etiam quaestio duo-
decima. Nunc solum aduerto primo, simpliciter
loquendo, non esse certius, esse habitus naturales
in intellectu Christi, quam aliorum hominum, quia
hoc nullo modo reuelatum est de Christo, & pen-
det ex principio generali de omnibus hominibus,
non omnino certo. Si quis tamen hos habitus in a-
lijs hominibus admitteret, in Christo autem nega-
ret, certè & reuerarij esset, & inspectus in hunc,
& hoc modo intelligo conclusionem esse certam sup-
posito, scilicet, principio philosophico, non solum
probabili, sed fere euidenti. Secundo aduerto,
nomine habituum comprehendendi hoc loco, tam
species intelligibiles, quam habitus scientiarum at-
que omne id (quicquid illud est) quod in intelle-
ctu manet per modum actus primi, & est princi-
pium recordationis, seu memoriae, & redditur
facilem, & promptum ad naturales actus scientiae.
Quoniam enim de his varijs veniuntur opinio-
nes, tamen in genere, quod aliquid sit in intelle-
ctu permanens per modum habitus, quo intelle-
ctualis memoria generetur, fere nullus dubitat: ne-
gari autem non potest, quin in anima Christi fue-
rit memoria intellectualis. Est enim hæc naturalis
proprietas, & facultas animæ rationalis, & osten-
sum est ex definitionibus fidei, fuisse in anima Chri-
sti omnes proprietates naturales humanitatis; fuit
ergo in illa intellectualis memoria. Item hæc facul-
tas, & usus eius, spectat ad perfectionem prudentiae
humanae, teste Arist. 6. Ethic. cap. 8. ubi ad pruden-
tiam, experientiam requirit, experientiam autem
memoria efficit, ut idem docet 1. Metaph. in princi-
pio. Sic ergo in genere constat esse in intellectu Chri-
sti aliquid permanens per modum habitus natura-
lis. In particulari vero, quid illud fuerit, pendet ex
opinionibus. In eis tamen ita loquendum est de
Christo, sicut de alijs hominibus, ut supra dictum
est quia hoc pertinet ad consummatam humanam
naturae perfectionem, & ita constat, probabilius esse
habere species intelligibiles naturales, & habitus ab
speciebus distinctos, &c.

Dico secundo, etiam est in intellectu Christi ha-
bitus infusus intellectualis: nomine habitus intel-
ligo quodcumque principium actus, quod sit quali-
tas infusa intellectui, & in eo permanens, siue sit per
modum luminis, siue per modum speciei, & siue
habeat actum secundum semper coniunctum, siue
non. Et hoc sensu existimo conclusionem esse ita
certam, ut sit fidei proxima, neque negari possit si-
ne nota erroris. Probatur ex dictis supra de habi-
tuali gratia Christi. Illa enim æque fere generalia
sunt perfectionibus intellectus, siue voluntatis, unde
in locis Scripturæ, quæ de hoc loquuntur, ambe
coniunguntur, ut Isai. 11. Requiescet super eum Spiritus
Domini, Spiritus sapientiae, & intellectus. Vbi verbum,
requiescet, indicat permanentiam per modum habi-
tus. Et Ioan. 1. Vidimus gloriam eius, plenam gratia &
veritate. Item, quia tam certum est, lumen gloriae
datum esse animæ Christi ad videndum Deum, sicut
ut alijs beatis.

Denique ostensum est, fuisse in anima Christi actus
supernaturalis cognitionis, sed ad efficiendum huius-
modi actus cōnaturalis, & perfectio modo requiritur
habitus,

Habitus
naturalis
in intellectu
Christi.

Habitus
infusus
intellectus
Christi.